

เส้นทางวรรณกรรมไทยในฝรั่งเศส*

ปรีดี พิศภูมิวิถี**

บทนำ

บทความขนาดสั้นนี้เป็นลักษณะการถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้เขียนที่มีโอกาสเดินทางไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารโบราณของไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศสในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา และพบว่า มีเอกสารของไทย ทั้งเอกสารประวัติศาสตร์ วรรณคดี เอกสารที่เกี่ยวกับศาสนา และอื่น ๆ หลงเหลืออีกมาก มีเอกสารบางฉบับที่หน่วยงานราชการและผู้เขียนได้ปริวรรตจัดพิมพ์เผยแพร่ไปบ้างแล้ว ในบทความนี้จึงจะอธิบายพร้อมยกตัวอย่างรายชื่อเอกสารที่ยังคงจัดเก็บอยู่เฉพาะในประเทศฝรั่งเศส โดยแบ่งหัวข้อการอธิบายเป็น ๓ ประเด็นคือ

๑. วรรณคดีไทยไปอยู่ได้อย่างไร
๒. มีรายชื่อเอกสารอะไรที่น่าสนใจบ้าง และ
๓. การที่เอกสารไทยไปจัดเก็บที่ต่างแดนสะท้อนภาพอะไรในตะวันตก

ประวัติการจัดเก็บเอกสารไทยในฝรั่งเศส

อาจจะไม่เป็นการกล่าวเกินความจริงไปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ฝรั่งเศสทั้งในศตวรรษที่ ๑๗ และ ศตวรรษที่ ๑๘ นั้นเป็นที่มาของการเก็บเอกสารไทยไว้ เพราะกลุ่มชาวฝรั่งเศสที่เข้ามามีบทบาทในยุคแรกคือในสมัยอยุธยา มีหลายคนที่แสดงความสนใจในเอกสารไทยเช่นบาทหลวงลาโน (Laneau) ที่ต่อมาได้อุทิศสภาระเบียงพงานุกรมฝรั่งเศส-ไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๕) ต่อมาความสนใจในเอกสาร ตัวอักษร ก็แพร่หลายมากขึ้น ชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาจึงเห็นความเป็น “ตะวันออก” ที่เป็นการแสดง “ความหรูหรา” (le luxe) ในตะวันตก

และความ “แปลกประหลาด” (l'exotisme) รวมทั้งได้ทดลองเขียนตัวอักษรไทยหรือถ้ามีโอกาสก็นำเอกสารบางฉบับกลับไปยังประเทศฝรั่งเศส เช่นบาทหลวงชัวซี (Choisy) ขณะเดินทางมาในเรือได้เขียนข้อความไว้ว่า “**แม่น้าพระเจ้าช่วย**” หรือซิมง เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de la Loubère) ผู้แทนพิเศษของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ที่นำ “คัมภีร์สุริยาตร์” ซึ่งเป็นเอกสารดาราศาสตร์ไทยกลับไปยังหอดูดาวกรุงปารีส (ลาลูแบร์ เล่ม ๒, ๒๕๑๐) ลาลูแบร์ก็ได้นำอักษรไทย เลขไทย และหนังสือไทยเป็นจำนวนมากพอที่จะใช้เรียบเรียงงานเขียนเล่มใหญ่ของตนได้

*ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมจากเอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง “ฉลองรัชเฉลิมนคร กรองอักษรเทิดราชา”: สหวิทยาการศิลปคดี” จัดโดยภาควิชาวรรณคดี ภาควิชาดนตรี และคณะกรรมการฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๙ พิมพ์ครั้งแรกในเอกสารประกอบการสัมมนา

**รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เอกสารช่วย เอชอย.

ข้อความ “แม่น้าพระเจ้าช่วย” ในบันทึกของบาทหลวงเดอ ชัวซี

นอกจากนี้ อาจสังเกตได้ว่าการแสดงสิ่งของจาก ตะวันออก ในห้องสมุดหลวงนับเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งของพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสในการเผยแผ่พระบรม-เดชานุภาพอย่างยิ่งใหญ่เกรียงไกรยิ่ง ดังที่ Jacqueline Filliozart (Jacqueline Filliozart, 2006) เขียนไว้ในบทความเรื่อง “เอกสารต้นฉบับลายมือเขียนจากสยามที่หอพระสมุดหลวงฝรั่งเศส “ห้องสมุดอันงดงามที่สุดในโลก” ในรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๕” ว่ามีเอกสารภาษาสยามจำนวนมากที่เก็บไว้ในหอสมุดแห่งชาติในหลายแผนก เช่นแผนกเอกสารกลุ่มภาษาละติน มีเอกสารภาษาสยาม ๑๑ ชิ้นที่เกี่ยวกับศาสนา

การที่เอกสารภาษาไทยไปอยู่ที่ฝรั่งเศสนั้น อาจเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็เป็นได้ ดังในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มุขนายกมิสซังปัลเลอกัวซ์ (Pallegoix) ซึ่งเป็นพระสหายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อท่านเดินทางกลับไปยังฝรั่งเศสก็ได้นำเอกสารภาษาไทยจำนวนมากไปมอบให้ที่หอสมุดแห่งชาติ (la Bibliothèque Nationale de Paris) กรุงปารีส เช่นพงศาวดารเหนือ เรื่องราชาธิราช และอื่น ๆ ดังปรากฏในบัญชีผู้มอบไว้

รายชื่อเอกสารไทยในบรรณานิติทัศน์ของฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส นอกจากสถานทูตไทยแล้วยังมีหอจดหมายเหตุและหอสมุดสำคัญต่าง ๆ ทั้งของรัฐและของเอกชนที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ การจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคตะวันออกจะได้รับการจัดเก็บที่หอสมุดแห่งชาติ (Richelieu) เป็นหลัก ณ หอสมุดนี้จะแบ่งการจัดเก็บเอกสารตามหมวดหมู่

ได้เป็นระบบ เช่นแบ่งเป็นแผนกเอกสารตะวันออก แผนกเอกสารตะวันตก แผนกแผนที่และแผนผัง แผนกเหรียญษาปณ์ แผนกเครื่องสรรพาวุธ เป็นต้น นอกเหนือไปจากนี้ยังมีการเก็บรักษาเอกสารชั้นต้นและเอกสารค้นคว้าวิจัยตามหอสมุดส่วนบุคคลหรือสถาบันต่าง ๆ เช่น หอสมุดของสถาบันภาษาและวัฒนธรรม ตะวันออก (INALCO) หอจดหมายเหตุของเอกชนที่สำคัญแห่งหนึ่งคือ หอจดหมายเหตุคณะมิสซังต่างประเทศ กรุงปารีส (Archives des Missions Etrangères de Paris) และหอสมุดหอดาราศาสตร์ กรุงปารีส (la Bibliothèque de l'Observatoire de Paris)

ตัวอย่างต่าง ๆ ที่ยกมาประกอบนี้แสดงให้เห็นว่าการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ต้องใช้เวลา ความละเอียดลออ และความอดทนเป็นอย่างมาก ทั้งในบางกรณีต้องอาศัย “ความบังเอิญ” เข้าช่วย ผู้เขียนสังเกตไว้ว่าการค้นคว้าเอกสารที่ฝรั่งเศสสามารถทำได้สะดวกรวดเร็วกว่าการค้นคว้าในประเทศไทยมาก ด้วยเหตุผลอย่างน้อย ๒ ประการคือ

๑. ระบบการจัดเก็บเอกสารในห้องสมุดและหอสมุดต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาอย่างดี ห้องสมุดในแต่ละที่จะแบ่งประเภทของเอกสารไว้อย่างชัดเจน ทั้งอาจแยกย่อยเอกสารตามภูมิภาค เช่น เอกสารจากทวีปตะวันออก เอกสารจากทวีปตะวันตก หรือแยกตามประเภทของเอกสารนั้น ๆ อาทิ ต้นฉบับเอกสารโบราณที่หายาก เอกสารสิ่งพิมพ์ วารสาร บทความ เป็นต้น ปัจจุบันการค้นคว้าที่ง่ายที่สุดคือ การใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูล อย่างไรก็ตามสิ่งที่นับว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ค้นคว้าใน

การสืบค้นคือบรรณานุกรมอ้างอิงที่จัดแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑.๑. Catalogue เป็นรายชื่อหนังสือที่ระบุรายละเอียดเฉพาะชื่อ-รหัส ของหนังสือที่มีในครอบครองของห้องสมุด

๑.๒ Inventaire จัดเป็นบรรณานุกรมที่ให้รายละเอียดของหนังสือเพิ่มมากขึ้น เช่นให้รายละเอียดว่าเป็นเอกสารในสมัยใด มีขนาดเท่าใด ลักษณะการเขียนเป็นลายมือประเภทใด เป็นต้น

๑.๓ Notice นับว่าเป็นบรรณานุกรมที่มีรายละเอียดของเอกสารมากที่สุด มีลักษณะเป็นบรรณานิทัศน์ โดยมีเนื้อความโดยย่อของเอกสารนั้น ๆ พร้อมทั้งรายละเอียดข้อมูลของเอกสารเช่น รหัสเอกสาร ห้องที่จัดเก็บ เป็นต้น

๒. ศักยภาพของบุคลากรในหอสมุด โดยเฉพาะ ภัณฑารักษ์ (Conservateur/Conservatrice) ซึ่งจะจบการศึกษาจากสถาบัน École Nationale des Chartes เป็นส่วนใหญ่ สถาบันนี้ผลิตนักจดหมายเหตุและผู้เชี่ยวชาญเรื่องเอกสารโบราณ ดังนั้นบุคลากรในหอสมุดจึงจะคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการค้นหาเอกสาร ในกรณีที่เอกสารนั้น ๆ ไม่ได้จัดเก็บอยู่ที่หอสมุดที่ค้นคว้า ภัณฑารักษ์จะสืบค้นให้ต่อไปว่าเอกสารนั้นจัดเก็บไว้ที่ใดและติดต่ออำนวยความสะดวกให้มากที่สุด หน้าที่อื่น ๆ ของภัณฑารักษ์ คือการหาเอกสารและนำมาให้กับผู้ขอให้บริการ มีความประสงค์ที่จะใช้หรืออ่านเอกสารใด ๆ ผู้ขอต้องเขียนใบคำร้องขอใช้เอกสารและนำไปยื่นขออนุมัติจากภัณฑารักษ์ที่รับผิดชอบ จากนั้นจะมีเจ้าหน้าที่นำเอกสารมาให้ยังโต๊ะบริการ ในกรณีที่เอกสารโบราณ เจ้าหน้าที่จะนำผ่านวอมหรือโต๊ะขนาดเล็กสำหรับวางเอกสารมารองเพื่อป้องกันมิให้เอกสารได้รับความเสียหาย และเมื่อใช้เอกสารเรียบร้อยแล้วจึงนำไปคืนยังภัณฑารักษ์หรือวางไว้ที่โต๊ะนั้น แล้วเจ้าหน้าที่จะมาเก็บไป

ในปัจจุบันนี้ การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นเอกสารโบราณในประเทศฝรั่งเศสสามารถกระทำได้

สะดวกมากขึ้น เพราะเอกสารจำนวนมากได้รับสแกนและจัดหมวดหมู่ออนไลน์ ผู้ค้นคว้าสามารถสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตและดาวน์โหลดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

รายชื่อเอกสารไทยที่เก็บ ณ หอสมุดแห่งชาติ กรุงปารีส แบ่งการจัดเก็บเป็นหลายหมวดดังนี้

หมวดเอกสารศาสนา

หมวดวรรณคดี

หมวดทั่วไปเช่นสนธิสัญญา ตำราต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีการจัดเก็บเอกสารภาษาไทยไว้ที่อื่น เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ของรัฐบาล) หอจดหมายเหตุ (เอกชน) ซึ่งตั้งอยู่ที่ปารีสและเมืองอื่น ๆ

รายชื่อวรรณคดีไทยปรากฏในบรรณานิทัศน์หลัก ๒ เล่มคือ Notice des Manuscrits Siamois de la Bibliothèque Nationale จัดทำโดย M. le Mis de Croizier เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๖ และอีกฉบับหนึ่งคือ Catalogue sommaire des manuscrits indiens, indochinois, malayo-polynésiens ของ F.X. Tessier ทำขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ทั้ง ๒ ฉบับนี้นำเสนอเอกสารเดียวกัน แต่ลงรหัสหมายเลขเอกสารต่างกัน โดยที่ในเล่ม Notice ให้รายละเอียดเอกสารมากกว่าเล่ม Catalogue ในที่นี้ผู้เขียนจะนำเสนอรายชื่อเอกสารในเล่ม Notice เป็นหลักและจะวงเล็บว่าตรงกับรหัสใดในเล่ม Catalogue

Notice des Manuscrits Siamois de la Bibliothèque Nationale จัดรวบรวมเอกสารวรรณคดีไทยไว้ ๒ หมวดใหญ่ คือหมวดที่ ๓ ว่าด้วยวิทยาศาสตร์และศิลปะ (Sciences & Arts) หัวข้อย่อย ปรัชญาและศีลธรรม (Philosophie Morale) มีวรรณคดีไทย ๒ เล่ม คือ

- สวัสดิรักษา (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๔)

- สุริยะ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๕๐ ต่อมาผู้เขียนปริวรรตในชื่อสุริยาศศิธร สำนักพิมพ์มติชน)

ส่วนในหมวดที่ ๔ ว่าด้วยอักษรศาสตร์ (Belles Lettres) หัวข้อย่อยภาษาศาสตร์ (Linguistique) มีวรรณคดีไทยดังนี้

- จินตามณี ฉบับที่ ๑ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๓๘)
 - จินตามณี ฉบับที่ ๒ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๓๙)
 - ปถมกอกา (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๐)
- หัวข้อย่อยนิยายร้อยแก้วและร้อยกรอง (Fictions en vers et en prose) มีรายชื่อวรรณคดีดังนี้
- อนิรุทธ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๓ และ ๖๖)
 - อะไภยมณี (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๕)
 - นารถ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๘)
 - โคบุตร (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๗)
 - สาเวตรี (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๖๑) คือเรื่องเศวตฉัตร
 - ลักษณะวงษ์ (ตรงกับเล่ม Catalogue หมายเลข ๔๖ และ ๗๒)

ส่วนใน Catalogue sommaire des manuscrits indiens, indochinois, malayo-polynésiens ไม่ได้ให้รายละเอียดของเอกสารมาก มีเพียงขนาดเอกสาร ไม่ได้จัดหมวดหมู่โดยตรง แต่เริ่มจากเอกสารทางศาสนา หนังสือสัญญา วรรณคดี เหมือนกับในเล่ม Notice เช่น 281 Pathommakoka (Siamois 40) หมายถึง รหัสเอกสาร ๒๘๑ ปถมกอกา ตรงกับเล่ม Notice รหัส ๔๐ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีวรรณคดีบางเล่มได้รับการจัดหมวดหมู่ทางศาสนา เช่น พระมาลัย สวัสดิรักษา พระสุบินทุมาร พระเวสสันดร พระสมุทร (โฆษ) พระลักษณะวงศ์ กลบท ปุมราชธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอเพิ่มเติมรายชื่อวรรณคดีไทยที่จัดเก็บอยู่ ณ หอสมุดแห่งชาติกรุงโคเปนเฮเกน ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. รามเกียรติ์
๒. กุमारนิราศ
๓. มัทรีคำฉันท์
๔. พระสุธนคำฉันท์
๕. ดาราวรรณ
๖. สุภาสิตบัณฑิตี
๗. ประถมมालา (ควรเป็นประถมกอกา)

⦿ ภาพสะท้อนความยิ่งใหญ่ มั่งคั่งของตะวันตก

ตัวอย่างรายชื่อวรรณคดีไทยที่แสดงมานี้ แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีไทยเป็นที่สนใจของชาวตะวันตกมากพอสมควร เพราะทั้งการเขียนรายละเอียดในบรรณานิทัศน์ที่ให้ข้อมูลทั้งลักษณะทางกายภาพ ประวัติที่มา และเรื่องย่อของวรรณคดีเล่มนั้น ๆ ก็แสดงว่าชาวตะวันตกมีภูมิรู้ด้านวรรณคดีไทยไม่น้อยไปกว่านักวิชาการไทย ส่วนการที่ตัวเล่มวรรณคดีเหล่านี้ไปจัดเก็บอยู่ ณ ต่างประเทศนั้นเป็นผลจากการที่ชาวต่างชาติบางท่านกลับไปเพื่อศึกษา และเพื่อเป็นหลักฐานบางอย่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ มีพระสหายต่างชาติบางคนมีความสามารถเขียน อ่าน ภาษาไทยได้ในขั้นดีเยี่ยม และสนใจในเรื่องความเป็นไทย จึงได้นำวรรณคดีเหล่านี้กลับไปดังที่ในบรรณานิทัศน์เอกสารระบุชื่อว่าสังฆราชบิลเลอกัวซ์ เป็นผู้มอบเอกสารเหล่านี้ให้

ภาพสะท้อนที่สำคัญจากการที่วรรณคดีไทยหลายเล่มจัดเก็บอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศสอาจสรุปได้ดังนี้

๑. ชาวตะวันตก หรือเฉพาะชาวฝรั่งเศสสนใจวรรณคดีไทยในฐานะแหล่งข้อมูลวิชาการ ไม่ใช่เพื่อเป็นสิ่งของประดับหรือความแปลกใหม่ที่พบเท่านั้น ดังนั้นวรรณคดีไทยแต่ละเล่มจึงได้รับการศึกษาอย่าง

ลึกซึ้ง และมีการตีความต่างๆ แม้ว่าวรรณคดีบางเล่ม ผู้อ่านต้องประสบความยากลำบากในการปริวรรต ทำให้ถ่ายเสียงผิดไปก็ตาม

๒. วรรณคดีหลายเล่มเป็นวรรณคดีที่เป็นที่รู้จักดี เช่นผลงานของสุนทรภู่ในหลายเรื่อง จึงสะท้อนภาพของสังคมไทยได้อย่างหนึ่งในยุคสมัยนั้น วรรณคดีเหล่านี้มีการผลิตซ้ำขึ้นมากเป็นที่ต้องการของตลาด

๓. ประเทศตะวันตกอีกหลายประเทศมีเอกสารไทยโบราณจัดเก็บอยู่ มิใช่เพียงแต่ประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น สมควรที่จะมีการเก็บรวบรวมสำเนากลับมาศึกษาอย่างเป็นระบบ และจริงจัง โดยสำรวจจากบรรณานักตึกและรวมพิมพ์ หรือชำระ ตรวจสอบกับวรรณคดีที่มีในประเทศ

บรรณานุกรม

- ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๕). *วิวัฒนาการของพจนานุกรมไทย*. กรุงเทพฯ : สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ลาตูแบร์ (๒๕๑๐). *ราชอาณาจักรสยาม เล่ม ๒*. แปลโดยสันต์ ท.โกมลบุตร. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า.
- Jacqueline Filliozart. (2006). “Les manuscrits siamois à la librairie du Roi – la plus belle bibliothèque du monde entier – sous Louis XIV et Louis XV” dans *La Thaïlande : continuité du partenariat avec la France*. Actes du colloque tenu en Sorbonne le 18 septembre 2006. Bangkok : Ministère de la Culture.
- M. le Mis de Croizier. (1879). “Notice des Manuscrits Siamois de la Bibliothèque Nationale” dans *Mémoires de la Société Académique Indo-Chinoise*. Tome 1, années 1877 – 1878, Paris.
- A.Cabaton. (1912). *Catalogue sommaire des manuscrits indiens, indochinois, malayo-polynésiens*. Paris

204 CATALOGUE DES MANUSCRITS INDO-CHINOIS

Histoire du roi Aniruth allant à la recherche de la reine Usá. — En deux volumes.

XIXe siècle. Écriture siamoise cursive. Parabéike, 27 et 29 plis de 355 × 115 mm., 4 l., 25 à 35 akṣ.

286-291 (Siamois 45 1-6.)

Phra: Aphaïmäni.

En six volumes. — Histoire d'Aphaïmäni (= Abhayamañi), fils de roi qui se fit ermite.

XIXe siècle. Écriture siamoise cursive. 27, 28, 28, 29, 30 et 28 plis de 340 × 110 mm., 4 l., 30 à 35 akṣ.

292 (Siamois 46.)

Phra: Lāksānāṭṭong.

Tome Ier.

XIXe siècle. Écriture siamoise vulgaire. Parabéike, 54 plis de 350 × 110 mm., 4 l., 20 à 25 akṣ.

293 (Siamois 48.)

Nathan.

Histoire légendaire. — Incomplet.

XIXe siècle. Écriture siamoise. 29 plis de 345 × 110 mm., 4 l., 15 à 30 akṣ.

294 (Siamois 49.)

« Livre d'astrologie, pronostics pour les 12 années d'après le système indien. — Ms. siamois de M. Rienzi, 9bre 1833. »

Nombreuses figures représentant les animaux du cycle duodénaire et des personnages finement dessinées et coloriées. Diagrammes magiques.

XVIIIe siècle. Écriture siamoise cursive. 31 plis de 365 × 110 mm., 5 l., 25 à 35 akṣ.

QUATRIÈME SÉRIE. — BELLES-LETTRES :

LINGUISTIQUE

XLIII

จันทกมนี่

(N° 38 du Catalogue.)

Grammaire siamoise, notions grammaticales sur la langue siamoise, manuscrit latin composé par les missionnaires français à Siam, probablement vers le commencement du XVIIIe siècle. (Missions étrangères.)

1 cahier, papier européen jauni, 7 feuillets, texte et écriture siamoise avec transcription latine en regard ; demi-reliure, avec plats en papier violet et dos en maroquin rouge portant ce titre en lettres dorées : *Grammatica linguæ siamicæ*. C'est le manuscrit que cite Eug. Burnouf. *Nouv. Journ. Asiat.*, 2e série, t. IV, p. 211.

0^m 42 sur 0^m 12.

Sur le premier feuillet on lit : *Grammatica linguæ siamicæ ad usum eorum qui eam addiscere volunt.*

Ce traité, rédigé par des Européens, est tout à fait différent de la grammaire des Siamois, le *Miroir de la pensée* ou *Chinda Mani*, des livres sur l'orthographe appelés *Akserasap*, d'un autre livre de grammaire intitulé *Santhi Kab* et du *Viphat*, livre sur les déclinaisons. On trouve aussi à Siam des grammaires pâli appelées *Sub*. La grammaire de Mre Lanneau n'a pas été imprimée; les ouvrages grammaticaux publiés par les Européens sont, outre les notions données par la Loubère, les suivants : A *Grammar of the Thai or Siamese language*, by capt. J. Low, Calcutta, Mission-Press, 1828, in-4, pl. lith.; — *Grammatica linguæ thai*, auctore D. J. Bapt. Pallegoix, episcopo Mallensi, vicario apostoli Siamensi, ex typographiâ collegii Assumptionis B. M. V. in civitate regiâ Krung Thép maha Nakhon si Ajuthaja, vulgò Bangkok, anno Domini, 1850; — *Brief Grammatical Notices of the Siamese Language*, by Taylor (Jones), Bangkok, printed at the Mission-Press, 1842, in-8.

ตัวอย่างเอกสารแสดงรายชื่อวรรณคดีไทย

Notice des Manuscrits Siamois de la Bibliothèque Nationale

TROISIÈME SÉRIE. SCIENCES ET ARTS

PHILOSOPHIE. MORALE.

XXXIX

สวัสดีรักษา

(N° 44 du Catalogue.)

Savatdi Raksa, ars prospere curandi seipsum oblata filio regis a talapuiño, vetus poema; l'Art de jouir. (F.-X. Tessier, 1857).

1 vol. papier carton noir, forme éventail, 76 plis, écriture siamoise à la dissolution de gomme du Cambodge; 33 plis ne sont écrits qu'au recto; poésie.

0^m 37 sur 0^m 12.

Savatdi Ràksa se traduit non pas par *Art de jouir*, mais bien par *Méthode pour vivre heureux*.

Savatdi signifie : *félicité* ou *prospérité*. C'est le même ouvrage que M^{sr} Pallegoix (*Grammatica*) cite sous le titre d'*Ars prospere se habendi*.

ASTRONOMIE

XL

สุริย:

(N° 50 du Catalogue.)

Surija, poëme astronomique composé par les bonzes, 2. vol. forme éventail. F.-X. Tessier, 1857).

2 vol. papier carton blanc, forme éventail; chaque volume comprend 74 plis, écriture siamoise à l'encre de Chine; poésie.

0^m 36 sur 0^m 12.

Surija : signifie *soleil*; c'est un titre un peu exclusif, car le poëme est consacré autant à la lune qu'au soleil. Il traite principalement des éclipses de ces deux astres.

M^{sr} Pallegoix cite plusieurs ouvrages consacrés au même sujet; l'un d'eux est intitulé : *Sa : Ra : Mon. le Globe. (Grammatica, p. 174.*

TOME I. 1878.

32

BIBLIOTHÈQUE ROYALE DE COPENHAGUE

CATALOGUE DES
MANUSCRITS EN PĀLI, LAOTIEN
ET SIAMOIS PROVENANT
DE LA THAILANDE

PAR

GEORGE CÆDÈS

*Directeur honoraire de l'École Française d'Extrême-Orient
Membre de l'Institut*

BIBLIOTHÈQUE ROYALE
DE COPENHAGUE 1966

รายชื่อเอกสารต้นฉบับภาษาบาลี ภาษาลาวและภาษาไทย ที่จัดเก็บ ณ หอสมุดกรุงโคเปนเฮเกน